

EERLIJKHEID IS EEN DEUGD

Wie ben jij online?

Inhoud

Inleiding.....	1
Eerlijkheid	1
Opbouw handleiding	2
Les 1: Eerlijk over	3
Les 2: Dit ben ik.....	4
Les 3 en 4: Campagne & Presentaties	4

Inleiding

De lessenserie over eerlijkheid is ontwikkeld binnen het project Moreel Competent van het lectoraat Morele Vorming.

Het lectoraat Morele Vorming richt zich op morele vorming in het onderwijs aan kinderen in de leeftijd van vier tot en met achttien jaar en op de opleiding voor dit beroepsdomein in het Hoger Pedagogisch Onderwijs (in het bijzonder de opleiding pabo). Het lectoraat wil een bijdrage leveren aan de verbetering van de pedagogische professionaliteit van de leraar (in opleiding). Daarbij wordt in het bijzonder een deugdethische benadering beproefd, mede in relatie tot de christelijke levensbeschouwing.

Het project Moreel Competent is een tweejarig innovatieprogramma wat grotendeels gefinancierd is door een RAAK-subsidie. Het programma richt zich op de morele vorming van leerlingen in het voortgezet onderwijs, en dan met name op de rol van de docent daarin. Aanleiding is de vraag van leraren naar bruikbare tools om jongeren voor te bereiden op hun rol in beroep en samenleving. Binnen het project spitst zich dit toe op het functioneren van leerlingen op school en in maatschappelijke en beroepsgerichte stages. De motivatie daarvoor werd door een docent als volgt onder woorden gebracht: *“Leerlingen worden bij hun eerste baan nogal eens ontslagen vanwege hun houding. Het is daarom van groot belang dat we goed aandacht besteden aan de ontwikkeling van morele competenties bij leerlingen.”*

Er zijn verschillende leskaternen ontwikkeld om de docent te ondersteunen. Bij elk katern vormt een deugd het uitgangspunt.

Eerlijkheid

De deugd die in deze les centraal staan is eerlijkheid

De waarheid spreken

Eerlijkheid is de deugd die gaat over het spreken van de waarheid en staat tegenover leugenachtigheid. Eerlijk zijn betekent dat je oprecht bent en waarheidsgetrouw tegenover de ander en jezelf. Als je liegt wordt de waarheid geweld aangedaan. Anderen krijgen een onjuist beeld van jou of van een situatie. Wie eerlijk is, weigert te liegen en te bedriegen. Je hoeft geen mooie verhalen te verzinnen om goed over te komen. Door eerlijk te zijn kan de ander je vertrouwen. En dat maakt het samenleven goed. Want eerlijkheid duurt het langst, zoals het spreekwoord luidt.

Tussen valse bescheidenheid en opschepperij

Wie eerlijk is over zichzelf, weet het juiste midden te houden tussen twee extremen: valse bescheidenheid en opschepperij. Dat zijn allebei vormen van leugenachtigheid. Valse bescheidenheid houdt in dat je geringschattend over jezelf praat, met de bedoeling daarmee juist een goede indruk te maken. Je bent niet echt bescheiden, maar je doet alsof. Aan de andere kant staat grootspraak of opschepperij. Een opschepper doet alsof hij bepaalde talenten en kwaliteiten bezit die hij in werkelijkheid niet heeft. Daarmee wil hij imponeren. Als je bijvoorbeeld vertelt over de wedstrijd die je met je team gewonnen hebt, kun je je eigen aandeel groter maken dan het in werkelijkheid was.

De waarheid spreken is ook belangrijk als er grote belangen op het spel staan. Dan gaat het om zaken van rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid. Leerlingen hebben het vaak over 'eerlijk' of 'oneerlijk' als het eigenlijk gaat om de deugd rechtvaardigheid. Als ze zeggen 'dat is niet eerlijk!' bedoelen ze meestal dat iets niet rechtvaardig verdeeld wordt (zie de deugd rechtvaardigheid).

Het voorbeeld wijst de weg

Nederlanders staan erom bekend dat ze graag onomwonden zeggen wat ze ergens van vinden. In het buitenland wordt deze 'eerlijkheid' nog wel eens als bot ervaren. Het vinden van het juiste midden is ook niet altijd even gemakkelijk. Eerlijkheid hangt sterk af van de situatie waarin je verkeert. Als iemand je vraagt wat je van zijn nieuwe kapsel vindt en je vindt het 'niet om aan te zien', kun je dat maar beter niet zo zeggen. Eerlijkheid vraagt ook om tact. Hier komt de deugd van de verstandigheid om de hoek kijken, die nodig is om de situatie in te schatten. Daarbij is ook het doel van belang. Het maakt nogal verschil of je door eerlijk te zijn iemand wilt helpen, onrecht wilt bestrijden of de waarheid hoog wilt houden. Dat het van situatie tot situatie kan verschillen wat eerlijkheid inhoudt, betekent niet dat er helemaal geen maat is voor ons handelen. Die maat kunnen we leren door te letten op degene die 'voorbeeld-ig' eerlijk is. Dat zal niet iemand zijn die er altijd meteen uitflapt wat hij denkt, of die graag opscheept over zichzelf. Eerder zal het iemand zijn die tactvol de waarheid spreekt, die vertrouwen wekt en die zichzelf niet anders voordoet dan hij is.

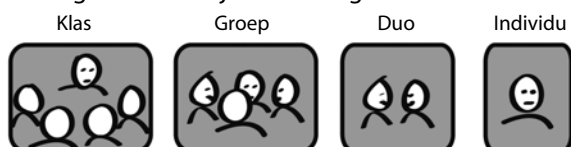
Opbouw handleiding

Doelen, werkvormen en materialen

Bij elke les worden de doelen en werkvormen beschreven. Ook wordt per les aangegeven of naast het leerlingmateriaal nog extra materiaal nodig is.

Per opdracht is in het leerlingmateriaal aangegeven of de opdracht is bedoeld voor de klas als geheel, voor een groep, een duo of een individu.

De volgende icoontjes worden gebruikt:

Lesonderdelen

Per les wordt aangegeven wat u als inleiding kunt gebruiken, waar de kern van de les uit bestaat en hoe u de les kunt afsluiten. Tenslotte wordt bij sommige lessen een variatie op een onderdeel van de les aangeboden.

Les 1: Eerlijk over ...

Doel	– De leerlingen inventariseren hoe de klas op internet actief is.
	– De leerlingen worden zich bewust van hun gedrag op internet en de impact daarvan.
Werkvorm	– Opdrachten en gesprek
Materiaal	– N.v.t.

Inleiding

In de inleiding worden de leerlingen bepaald bij de rol van internet. Waar houden de leerlingen zich online mee bezig en welke sites zijn populair in de klas?

Kern

Hoe gedraag je je op internet? Aan de hand van drie cases bespreken de leerlingen wat zij zouden doen. In deze les gaat het nog niet over hun online identiteit, maar over gedrag. Uiteraard is dat niet helemaal los te zien, maar de focus in deze les ligt op gedrag en omgaan met anderen.

De basisregel van Stichting Mijn Kind Online is: "Als je iets niet zou doen IRL, doe het dan ook niet in cyberspace"? Hoe kijken de leerlingen daar tegenaan? Loopt de 'gewone' wereld en de cyberspace voor de jongeren door elkaar, of zijn het twee werelden?

Afsluiting

Voor het bespreken van de stellingen kunt u bijvoorbeeld kiezen uit deze werkvormen:

Stoelendans, maar dan anders :-)

1. Eén stoel in de kring blijft leeg.
2. Lees een stelling voor. Degenen die het ermee eens zijn, moeten een nieuwe stoel kiezen.

3. Vraag zowel aan degenen die gingen verzitten als aan de zittenblijvers naar hun reden. Vraag door: Hoe bedoel je dat? Waarom denk je dat?

Aftikken

1. In het midden van de ruimte staat de discussietafel, met een discussieleider en vier stoelen eromheen.
2. De leider wijst vier mensen aan die met elkaar in discussie gaan over een onderwerp. Zij nemen plaats op de vier stoelen.
3. Is iemand van de luisteraars het niet eens met een standpunt dan kan die iemand aftikken en zijn of haar plaats in de discussie innemen. Zo wisselt de groep steeds en krijgt de discussie elke keer een nieuwe wending. Als iemand te lang aan het woord is, dan kan die zo er door omstanders uitgetikt worden.

Vorbereiding op les 2

Bereid u voor op les 2, door de namen van leerlingen uit deze klas of de naam van de school in te typen in een zoekmachine. Wat komt u tegen? Laat volgende les wat zien. Hoe vinden de leerlingen dat?

Les 2: Dit ben ik

Doel	– De leerlingen worden zich bewust van de manier waarop ze zichzelf online presenteren.
	– De leerlingen kunnen aangeven hoe eerlijk je online kunt zijn.
Werkvorm	– Opdrachten
Materiaal	– Bij de inleiding: persoonlijke pagina's van leerlingen, presentatiemogelijkheden.

Inleiding

In de inleiding worden de leerlingen bepaald bij online identiteit. Wat heeft uw zoekactie naar namen van leerlingen en de school opgeleverd? Hoe reageren de leerlingen daar op?

Kern

Op internet kun je je makkelijk anders voordoen dan je bent. De leerlingen gaan hierover eerst met elkaar in gesprek. Opbouw: eerst over anderen, dan over zichzelf. Daarna komt het onderwerp klassikaal terug aangevuld met de vraag hoe eerlijk je eigenlijk kunt of moet zijn online.

Afsluiting

Kunnen de leerlingen een basisregel over 'online eerlijkheid' formuleren?

Variaties

- Alternatief voor opdracht 5: De leerlingen presenteren als een groepje aan de klas een hele foute persoonlijke pagina van een leeftijdgenoot en een voorbeeld-ige pagina van een leeftijdgenoot. Komen de groepjes met vergelijkbare pagina's?
- Alternatief voor opdracht 6a. Verwacht u sociaal wenselijke antwoorden bij 6a, dan kunt u een alternatieve opdracht geven:
 - Maak een collage van je eigen online identiteit.
 - Of: Maak een collage van de online identiteit van een klasgenoot.

Les 3 en 4: Campagne & Presentaties

Doel	– De leerlingen maken een televisieboodschap over eerlijkheid op internet op basis van de voorgaande stof.
Werkvorm	– Reclameboodschap maken
Materiaal	– Videocamera's, afspeelmateriaal, eventueel videobewerkingssoftware

Inleiding

Als inleiding kunt u de actuele SIRE boodschap laten zien. Op de website www.sire.nl kunt u campagnes bekijken, o.a. een campagne over digitaal pesten.

Voorbeeld kijkvraag: Wat is het doel van deze campagne?

Kern

Uitleg van de opdracht.

Afsluiting

-

U kunt de laatste les, de presentatie van de filmpjes, afsluiten met het kiezen van het beste campagnefilmpje.

Variaties

- In plaats van een televisieboodschap kunt u de leerlingen ook een poster laten maken.
- Wellicht kunt u uw leerlingen uitdagen om een online campagne te ontwerpen...

EERLIJKHEID IS EEN DEUGD

Colofon

Dit katern is tot stand gekomen in het kader van het RaakPubliek-project Moreel Competent. Het is geschreven in opdracht van het Lectoraat Morele Vorming van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle. Het lectoraat doet praktijkgericht onderzoek, ontwikkelt kennis en verzorgt lezingen, publicaties en cursussen op het gebied van morele vorming in het onderwijs.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het lectoraat.

We hebben geprobeerd alle eigenaars van de illustraties te achterhalen. Mocht u kunnen aantonen dat u rechten heeft op illustraties, dan verzoeken wij u dit te melden aan via lectoraatmv@gh-gpc.nl.

Auteur

Drs. Pauline Buit-de Krijger
(Educatieve Academie Zwolle, www.gh.nl)

Vormgeving

METJE Grafisch ontwerp & advies

Aan het project werkten mee:

Elsbeth Dreschler-Nijhuis, Tonnie Haanappel, Arend van Zwieten en Gerrit van der Meulen (Greijdanus Zwolle), Bert van Minnen (Gomarus College Groningen), Janco Zijlstra (Nuborgh College Elburg), Eize Stamhuis en Pieter Vos (Lectoraat Morele Vorming).

In deze reeks katernen zijn verschenen:

Groeien in deugden | Hoe wil je zijn?

Verantwoordelijkheid is een deugd | Maatschappelijke stage

Maat is een deugd | De kunst van het genieten

Vriendschap is een deugd | Van twee kanten

Eerlijkheid is een deugd | Wie ben jij online?

Respect is een deugd | Voor de (w)aardigheid

Liefde is een deugd | Liefde en seksualiteit

Zorg voor milieu is een deugd | Afval in de natuur

Zwolle, 2010